

Franz Liszt

Kristiina Pitkäranta
Projektityö
Merikarvian yläaste
8.12.2008

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO
2. LAPSUUS JA OPISKELU
3. NUORUUS
4. RAKKAUS
5. VANHUUS
6. TEOKSET
  - 6.1 SINFONINEN RUNO
  - 6.2 PIANOKONSERTOT
  - 6.3 ORKESTERITEOKSIA
  - 6.4 KUOROTEOKSIA
  - 6.5 PIANOTEOKSIA
7. LÄHTEET

1. Johdanto

Tämä tutkielma kertoo Franz Lisztin elämästä sekä teoksista. Franz Liszt on Unkarin tunnetuin säveltäjä ja pianisti. Liszt eli 1800-luvulla romantiikan aikakautena. Hän sävelsi lukuisia teoksia pianolle ja orkesterille. Liszt on suuri esikuva pianisteille ja hänen pianoteoksiaan soitetaan ahkerasti konserteissa. Liszt oli myös hyvin uskonnollinen ja hänet vihittiin papiksi myöhäisemmällä aikuisiällä.

2. Lapsuus ja opiskelu

Unkarilainen Franz (Ferenc) Liszt syntyi 22. lokakuuta 1811 Unkarissa, Doborjánin kylässä, lähellä Sopronia. Franz oli vanhempiensa, Adam ja Maria Anna Lisztin, ainoa poika. Isä Adam Liszt oli musikaalinen mies, mutta hän toimi työkseen erään ruhtinaan raha-asiain hoitajana. Franz Liszt oli lapsena hyvin heiveröinen ja heikko ja sairasteli paljon. Hän sai useita kuumekohtauksia. Eräänä päivänä hänen sydämensä pysähtyi, onneksi vain ohimenevästi. Adam Liszt huomasi poikansa musikaalisen lahjakkuuden. Franz kuunteli tarkasti kaikkea ympärillään kuuluvaa musiikkia. Hän kykeni muistamaan ja hyräilemään melodioita teoksesta, jonka hän oli kuullut vain kerran aikaisemmin. 6-vuotiaana Franz sai ensimmäisen pianotuntinsa isältään. Jo pienenä Franz oli hyvin taitava improvisoimaan pianolla. Ollessaan vasta 9-vuotias hän piti ensimmäisen julkisen konserttinsa, joka pidettiin Ödenburgin kaupungissa. Hän soitti erään Riesin konserton ja improvisoi joitakin teoksia. Franz piti heti perään konsertteja myös muissa kaupungeissa. Adam Lisztille pojan musiikkiopinnot olivat niin tärkeitä, että vuonna 1821 hän anoi virkavapautta ja perhe lähti Wieniin, jotta Franz voisi saada parasta mahdollista opetusta. Franz halusi olla isona yhtä hyvä kuin Beethoven, ja parhaimmat mahdollisuudet siihen olivat saamalla oppia pianonsoittoon Beethovenin entiseltä oppilaalta, aikansa parhaana pianistina pidetyltä, Carl Czernyltä. Sävellystä Franzille opetti Beethovenin entinen opettaja, Antonio Salieri. Aikaa ei kulunut kuin vuosi, kun Franz oli jo valloittanut Wienin 11-vuotiaana ja saanut ensimmäisen teoksensa valmiiksi. Erään konserttinsa jälkeen Franz sai kokea yllättävän tapahtuman; itse Beethoven oli ollut kuuntelemassa konserttia ja riensi lavalle halaamaan häntä. Pian Wien ei enää riittänyt, vaan seuraavaksi olisi valloitettava Pariisi, joka myös oli romantiikan ajan suuri musiikkikaupunki. Franz kulki Pariisia kohti ja konsertoi matkan varrella Stuttgartissa, Strassburgissa ja Münchenissä. Perhe pääsi Pariisiin ja Franz pyrki opiskelemaan Pariisin konservatorioon, jota pidettiin maailman johtavana musiikkikouluna. Epäonnekseen hän ei kuitenkaan päässyt sisään. Konservatorion säännöt kielsivät kaikilta ulkomaalaisilta osanoton kursseille. Liszt ei kuitenkaan lannistunut. Hän esiintyi seurapiiri-illoissa ja salongeissa ja saavutti suosiota. Samalla Franz jatkoi opintoja, tällä kertaa säveltäjien Ferdinand Paerin ja Reichen johdolla. Liszt matkusti Lontooseen yhdessä pianonvalmistaja Sebastian Erardin kanssa. Tarvittiin vain pari konserttia ja Liszt oli myös Lontoon suosikki. Franz konsertoi Ranskassa ja matkusti vuonna 1825 toistamiseen Lontooseen.

3. Nuoruus

Franz Lisztin terveys oli vaarassa. Hän ei kestänyt rankkaa elämää ja matkustelua. Niinpä hän turvautui uskonasioihin. Hän haaveili jopa papin urasta, eikä iloinnut enää mistään muusta kuin kirkossakäynnistä. Lopulta Franz vietiin lepohoitoon. Muutaman viikon kuluttua Franzin isä Adam Liszt menehtyi. Adamin viimeiset sanat pojalleen olivat: ”Lahjakkuutesi suojelee sinua kaikelta odottamattomalta. Sydämesi on hyvä ja älykkyytesi suuri. Mutta pelkään puolestasi naisia. He tulevat häiritsemään ja hallitsemaan elämääsi...” Isänsä kuoleman jälkeen 16-vuotiaana Franz Liszt joutui itse vastaamaan itsestään. Hän muutti asumaan Pariisiin erään kirkon lähelle, uskonasioiden vieläkin kiinnostaessa. Hän ryhtyi antamaan pianotunteja ansaitakseen leipänsä. Hän oli hyvin suosittu opettaja. Franz ryhtyi Kreivi Saint-Cricq’n tyttären Carolinen opettajaksi. Franz ja Caroline rakastuivat. Heidän epäonnekseen Carolinen isä ei suvainnut nuorten rakkautta ja erotti heidät. Nuori Liszt järkyttyi syvästi eikä voinut enää jatkaa pianonsoiton opettamista. Hänen huhuttiin kuolleen, vaikka todellisuudessa hän oli omassa rauhassaan lepäämässä. Lisztin äiti hoiti häntä ja ajan kuluessa Franz alkoi taas elää elämäänsä vanhaan tapansa.

4. Rakkaus

Caroline de Saint-Cricq oli Lisztin ensimmäinen rakkaus. 21-vuotiaana Liszt oli viimein päässyt hänestä yli. Liszt kulki salongeissa mielellään ja hänet tapasi usein herttuattarien, ruhtinattarien ja kreivittärien luona. Hänellä oli suhde mm. kreivitär de la Prunadèren kanssa ja kuuluisan Alphosine Plessis'n kanssa. Sitten hän tapasi kreivitär Marie d'Algout'n.. Hän oli kiehtova 28-vuotias nainen, joka kirjoitti poliittisia kirjoituksia salanimellä. Marie d'Algout oli kuitenkin jo naimisissa ja kolmen lapsen äiti. Liszt ei voinut antautua tunteidensa vietäväksi, vaan hän päätti matkustaa Bretagneen, pois Pariisista, jotta voisi unohtaa Marien. Se ei kuitenkaan onnistunut. Lisztin palatessa hänen tunteensa Marieta kohtaan olivat vain voimistuneet. He päättivät kuunnella tunteitaan ja lähtivät yhdessä Pariisista Genèveen, välittämättä muiden mielipiteistä tai siitä, mikä oli säädyllistä. Genèveessä Franz ei halunnut esiintyä paljon, vaan hän tyytyi opettamiseen ja soittamiseen. Marie ja Franz saivat tyttären, Blandinen ja myöhemmin vielä toisen tyttären. Lisztin oli ryhdyttävä jälleen konsertoimaan saadakseen rahaa. He asuivat Roomassa vähän aikaa ja silloin syntyi myös heidän kolmas lapsensa, Daniel. Mariella ja Franzilla oli ongelmia keskenään, eivätkä yhteiset lapset niitä pystyneet poistamaan. Marie syytti Franzia uskottomuudesta, ja he erosivat. Toinen Lisztin pidempi suhde oli suhde prinsessa Caroline zu Sayn-Wittgensteinin kanssa. Heidän suhteensa kesti Lisztin kuolemaan asti, mutta he eivät koskaan menneet naimisiin, koska Caroline oli jo ollut naimisissa ja he eivät saaneet kirkolta lupaa. Lopulta he vihdoinkin saivat luvan, mutta silloin heillä ei enää ollut tarvetta mennä naimisiin.

5. Vanhuus

Vuonna 1848 Franz Liszt lopetti julkisesti esiintymisen pianolla ja asettui Saksaan Weimariin vuoteen 1861 asti. Hän kuitenkin toimi koko ajan musiikin parissa, antoi pianisteille pianotunteja ja johti hovin orkesteria. Weimarissa, pienessä maaseutuhovissa oli paljon kateellisia ihmisiä, jotka olivat vihamiehiä Lisztia kohtaan. Liszt ei kuitenkaan lannistunut, vaan teki työnsä tunnollisesti. Hänen kapellimestarin taitojaan arvosteltiin rankasti. Liszt matkusteli paljon kapellimestarina Lopulta hän erosi virastaan, eikä kukaan edes pyytänyt häntä jäämään. Liszt muutti Roomaan vuonna 1861. Hän toimi myös enemmän musiikinopettajan töissä. Hän asui lähellä ruhtinatar Caroline zu Sayn-Wittgensteiniä ja vieraili siellä joka päivä. Liszt soitti pianoa enää vain ystävilleen ja hänellä ei ollut intoa valloittaa lisää kuulijoita. Syyskuussa 1862 Franz Lisztin tytär Blandine kuoli. Se oli Lisztille hyvin raskas isku. Liszt eristäytyi muista. Hän muutti kodistaan Madonna del Rosarion luostariin Monte Mariolle. Siellä asui myös Vatikaanin arkkipiispa. Liszt erakoitui, hän poistui enää vain harvoin luostarista, eikä jaksanut vieraila ruhtinattaren luona. Paavi tuli eräänä päivänä Lisztin luokse keskustelemaan hengellisen musiikin uudistamisesta. Niinpä Liszt sävelsi useita psalmeja ja oratorioita. Matkustaminen kiehtoi yhä häntä. Hän valikoi muutaman paikan, Wienin, Weimarin ja Budapestin. Mukanaan hänellä oli vain nuottivihko, rukouskirja ja raamattu. Kuitenkin Liszt piti yhteyttä rakkaimpiin ystäviinsä sekä ruhtinattareen. 1865 keväällä Franz Liszt vihittiin papiksi, hänen päänsä ajeltiin ja hän asettui Vatikaaniin. Jotkut ilkeämieliset pitivät Lisztin pappiutta vain julkisuuden tavoitteluna. Hän itse ei halunnut tehdä pappiudestaan mitään suurta numeroa, sillä hän koki sen luontevaksi etapiksi elämässään. Ainoa muutos oli tilapäinen muutto Vatikaaniin. Liszt ryhtyi säveltämään uusia pianokappaleita sekä ooppera-aarioiden erilaisia muokkauksia. Hän ei ollut moneen vuoteen esiintynyt julkisesti, mutta kun hän esiintyi, se oli upeaa. Liszt lähti Pariisiin esittämään Granin messun. Pariisissa viime aikoina vain hänen tunne-elämänsä oli herättänyt mielenkiintoa, musiikilliset asiat eivät niinkään. Lisztia ei otettu siellä hyvin vastaan, vaikka hän saikin kunnianosoituksia. Hän katkeroitui ja tarvittiin paljon ihailijoiden lohdutusta ennen kuin hän pääsi takaisin jaloilleen. Lisztin tytär Cosima oli naimisissa Lisztin oppilaan Hans von Bülowin kanssa. Cosima kuitenkin hylkäsi Hansin isänsä ystävän, säveltäjä Wagnerin, takia. Se

aiheutti Lisztille tuskaa. Liszt piti todella paljon von Bülow'sta, kuten myös Wagnerista. Hän ei tiennyt miten suhtautua asiaan. Liszt päätti katkaista välit tyttärensä sekä Wagneriin. Liszt oli yksinäisempi kuin koskaan, hänellä oli ollut paljon vastoinkäymisiä, ei ollut enää perhettä eikä lapsia, ja kaiken lisäksi ystävät olivat pettäneet. Onneksi kuitenkin Lisztillä oli ruhtinatar. Lisztin sen ajan sävellyksistä huomaa ahdistuksen. Silloin, 57-vuotiaana, hän oli hyvin uupunut. Hän sävelsi uskonnollisia teoksia. Sen jälkeiset teokset ovat jääneet tuntemattomiksi. Vanhana Liszt halusi puolustaa uutta musiikkia ja rohkaista uusia kykyjä. Hän palasi Weimariin suurherttua Karl Aleksanderin lukuisien pyyntöjen takia. Siellä Lisztiä juhlittiin ja hänelle osoitettiin kunnioitusta. Hän oli jälleen hyvin elinvoimainen. Hän teki sovun tyttärensä ja Wagnerin kanssa. Liszt kierteli esiintymässä samoissa paikoissa kuin nuorena. Häntä odotettiin innolla jopa Pariisissa. Lisztistä, vanhasta miehestä, kuitenkin tuntui, että hän oli jo saavuttanut kaiken. Hän ei enää tuntenut iloa lukuun ottamatta Wagnerin, tyttärensä Cosiman, sekä oppilaidensa seuraa. Vielä 70-vuotiaakin hän oli erittäin tuottelias, hän sävelsi mestariteoksia. Kolmena viimeisenä vuotenaan Liszt kierteli Eurooppaa ja sai aina yhtä innostuneen vastaanoton. Vuonna 1886 hänellä oli hyvin suuri kiertue. Liszt vilustui junassa ja 31. päivänä heinäkuuta 1886 hän kuoli. Liszt jätti jälkeensä uskomattoman musiikkituotannon.

6. Teoksia

6.1 Sinfoninen runo

Liszt sävelsi useita sinfonisia runoja eli sävelrunoja. Ne ovat orkesteriteoksia, jotka kumpuavat kirjallisuudesta. Lisztin innoittajana toimi klassinen kirjallisuus. Franz Liszt tunnetaankin sinfonisen runon isänä, ja hänen teostensa ansiosta sinfonisesta runosta tuli oma musiikkityyli. Sinfonisen runon tarkoituksena on musiikin ja kirjallisuuden yhtenäisyys. Liszt halusi herättää kirjallisuuden henkiin musiikin avulla. Lisztin aikana kaikki eivät ymmärtäneet sinfonisen runon hienoutta, eivätkä pitäneet siitä, että musiikki perustui johonkin muuhun kuin musiikkiin.

Lisztin sinfonisia runoja:

Tasso

Mazeppa

Ce qu'on entend sur la montagne (Mitä vuorella kuulee)

Les préludes (Preludit)

6.2 Pianokonsertot

Franz Liszt sävelsi kaksi pianokonserttoa, kolmas jäi keskeneräiseksi. Niissä orkesteri soittaa mukana vain vähän aikaa. Lisztin pianokonsertot ovat lyhyitä konsertoiksi, vain noin 20 minuuttia pitkiä. Konserttojen teemat toistuvat eri osissa eri tavalla soitettuina. Konsertot ovat sisällöltään hyvin vaihtelevia ja tunnelma muuttuu usein.

Pianokonsertto N:o 1

Pianokonsertto N:o 2

6.3 Orkesteriteoksia

Faust-sinfonia

Liszt oli vuosikausia kaavaillut teosta Goethen *Faustiin*, kuuluisaan runoelmaan. Liszt ajatteli tehdä siitä oopperan, kuten eräs toinenkin säveltäjä oli tehnyt. Lopulta Liszt kuitenkin päätyi "kolmen psykologisen kohtauksen muodostamaan sinfoniaan". *Faust-sinfonia* pyörii kolmen päähenkilön, Faustin, Margaretan ja Mefistofeleen ympärillä. *Faust-sinfoniassa* on vain muutama lyhyt teema, jotka toistuvat osissa eri muodoissa. Teoksessa on kolme osaa, *Faust*, *Gretchen* ja *Mefistofeles*.

Dante-sinfonia

Liszt päätti kirjoittaa sinfonian Danten *Jumalaisen näytelmän* pohjalta. Hän suunnitteli sinfoniasta kolmiosaista. Aiheina olisivat olleet helvetti, kiirastuli ja paratiisi. Lisztin säveltäjäystävä Wagner kuitenkin varoitti häntä viimeisestä aiheesta. Paratiisin kuvaaminen olisi ylivoimaisen vaikeata, sen oli jo Beethoven erään sinfoniensa finaalisissa osoittanut. Liszt päätti luopua viimeisestä osasta. *Dante-sinfoniassa* on kaksi osaa, *Inferno*, joka kuvaa helvettiä ja rakkautta sekä *Kiirastuli*, joka taas kuvaa iankaikkisuutta ja valittujen joukkoon pääsemistä.

6.4 Kuoroteoksia

Franz Liszt sävelsi monia uskonnollisia teoksia, kuten psalmeja, kiitosvirsiä ja hymnejä, viimeisiin vuosiinsa asti. Hän toimi uudistajana ja hänen unelmansa oli uudistaa kirkkomusiikkiä.

Kristus-Oratorio

Missa Solemnis

Requiem

Die Legende von der heiligen Elisabeth

6.5 Pianoteoksia

Franz Liszt sävelsi todella monia pianoteoksia. Suurin osa niistä on virtuoosimaisia. Lisztin pianoteokset ovat nykyään pianistien kovassa suosiossa.

Unkarilaiset rapsodiat

Liebestraum No. 1, 2 ja 3

h-molli-sonaatti pianolle

Le Contrebandier

Grande valse de bravoure

Fantaisie quasi sonata

7. Lähteet

Musiikin klassikot Liszt, Gauthier Andre

Virtuoso, Sachs Harvey

www.wikipedia.org

www.grottammare.com/img/liszt.jpg

www.musiced.about.com

www.scrapbookpages.com

